

Les disputes de la Corona d'Aragó

Deu anys després que l'Estatut de Catalunya aprovés un règim específic per a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, aquesta institució depèn encara exclusivament del Ministeri de Cultura. La construcció de la nova seu ha reobert una vella polèmica.

Descentralitzar l'arxiu de la Corona d'Aragó: un projecte polèmic.

JORDI MOREIRA

La memòria històrica dels Països Catalans té, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, un dels fons documentals més importants. La tasca burocràtica de la Cancelleria reial, del Consell d'Aragó i dels diferents organismes generals i locals que durant l'edat mitjana i moderna van conduir la política i l'administració del país omplen més de sis quilòmetres de prestatges del Palau del Lloctinent, un edifici del gòtic tardà, que en ple cor del nucli antic centralitza aquest valuós tresor informatiu.

L'ÀMBIT COMÚ

I aquest ja és un primer problema. La definició geogràfica de la documentació engloba tot l'actual territori nacio-

nal, d'Aragó, les antigues possessions catalanes, en especial Sardenya i Sicília, i fins i tot, referències a l'exili dels partidaris de l'arxiduc Carles a Àustria després de la Guerra de Succesió. A més, la temporalitat històrica i espacial no hi és tan definida com podria pressuposar el nom de l'arxiu. Alguns arxivistes consideren el mateix nom institucional erroni i preferirien anomenar-lo Arxiu Reial de Barcelona. Les al·legacions se centren en el fet que a València i a Mallorca funcionen, des de fa segles i de forma independent, els arxius reials respectius que la mateixa dinàmica confederal de la monarquia catalana.

Aquests arxius han estat, posteriorment, traspassats a les administracions autonòmi-

ques respectives malgrat que en els seus fons també es tracten temes d'àmbit supraregional. El mateix Arxiu de la Corona d'Aragó se centra, a partir de 1714, en afers estrictament principatins. La diferència, però, és que el govern de Madrid ha considerat, de sempre, aquesta institució com una part essencial i intocable del sistema espanyol d'arxius: "Ja durant la II República, l'Arxiu no es va considerar mai matèria traspassable perquè aquest arxiu ha depassat sempre l'àmbit concret de Catalunya". Així ho explica Rafael Conde, un home que ha fet la carrera professional al caliu d'aquesta institució i que ha passat en vint anys d'arxiver a director. Des de la seva posició de tècnic, l'actual càrrec màxim de l'Arxiu pretén

concloure, en el seu mandat, la construcció de la nova seu social i procura traure ferro a una situació política que continua sense resoldre.

EL MINISTRE ENS VISITA

Quan Jorge Semprún va ser nomenat ministre i va fer la imprescindible visita oficial a Barcelona, el primer lloc que trepitjà va ser l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Va saludar els treballadors ("un home molt afable" diuen) i es va reunir amb el director. El missatge inherent no deixava lloc a dubtes: l'arxiu és nostre. En una autonomia de competències exclusives en cultura, com Catalunya, l'Arxiu és l'única presència *seriosa* que la Direcció General de Bellas Artes y Archivos encara man-

té. La confirmació d'aquest paper va arribar l'any passat amb els acords Semprún-Guitart, que concretaven una partida a la realització del nou edifici de l'Arxiu i no feien cap referència a la manera de concretar la disposició transitòria de l'Estatut d'Autonomia, que exigia un règim es-

ficie dedicada a zona verda".

La voluntat de consens va trencar-se, però, en el mateix acte de cessió de solar. Rafael Conde dona la seva versió: "Les coses es van fer precipitadament ja que l'acte es va haver de muntar amb quinze dies d'antelació per problemes d'agenda i no va haver-hi temps

LLUNY DEL PATRONAT

El 18 de juliol de 1984, a Sagossa, es va realitzar una reunió de consellers de Cultura dels governs d'Aragó, València, Balears i Catalunya on va sorgir el compromís d'impulsar la creació d'un patronat interautonòmic per gestionar, junt amb el

del patronat. Jaume Martorell, director general de cultura del Govern balear, assenyala, però, alguns problemes: "Hi ha discussions sobre la necessitat de separar els fons entre les comunitats autònomes i no veig una voluntat de descentralitzar l'Arxiu". Tot i que valora la necessitat del patronat per buscar una

La nova seu per a l'arxiu no és la solució.

JORDI MORFHA

pecial —és a dir, negociat— per a aquesta institució.

Mentrestant, el Ministeri elaborava un pla de renovació dels arxius estatals que passa pel trasllat de la seu de l'Archivo Histórico Nacional a Madrid, la rehabilitació de l'Archivo General de Indias de Sevilla i la reforma de l'Archivo de la Corona de Aragón. Aquest desembre passat, Pasqual Maragall i Jorge Semprún oficialitzaven la cessió d'un solar a la zona d'infraestructures culturals de Glòries-nord després que la Generalitat donés llum verda a un projecte arquitectònic i *oblidés* la primera negativa que la Comissió d'Urbanisme de Barcelona, dependent de la Conselleria de Política Territorial i Obres públiques, havia adoptat "per ocupar la super-

d'imprimir el fulletó i la invitació en català. Però això no vol dir que hi hagi hagut mai cap resistència a l'ús del català a l'Arxiu".

L'Associació d'Arxivers de Catalunya denunciaria, al cap de pocs dies, el caràcter espanyolista de la cerimònia oficial i el fet que, en cap moment, s'hagués tingut en compte l'opinió dels especialistes en tot el procés de remodelació de l'Arxiu. I els *blaveros* van afegir-hi la guinda: "La premsa valenciana va acusar l'acte de pancatalanista perquè en el fulletó no figurava l'escut de València quan havíem acordat posar l'escut d'Aragó que dona nom al reialme i els escuts dels territoris d'ultramar". Per al director, la catalanitat de l'Arxiu no es pot posar en dubte: "Tots els impresos són bilingües".

Ministeri de Cultura, l'Arxiu de la Corona d'Aragó. L'esquema de funcionament havia de passar per una presidència del ministeri, quatre vice-presidències de les comunitats autònomes i diversos tècnics nomenats per les diferents autonomies. També s'havia de nomenar una comissió tècnica que assumiria directament la gestió. Fins i tot, el llavors subdirector general d'arxius, José Manuel Mata Castellón, va anunciar que a principis de 1985 es donaria entitat jurídica al Patronat.

Després, el silenci. I l'acord sense resultats. Vicent Raga, assessor del conseller de Cultura del govern valencià considera que "en tot cas no hi ha cap problema d'ordre polític, sinó tècnic" i entén que, des de la Generalitat valenciana, "es donaria tot el suport" a la creació

"corresponsabilitat en la gestió".

Al fons, la Generalitat de Catalunya és qui —per mandat estatutari— hauria de resoldre l'*impasse*. Però la mateixa definició legal que aclareix la titularitat ministerial de l'Arxiu ha fet que, de sempre, se n'hagi *desentès*. Jaume Riera, arxiver d'aquesta institució, té les seves conclusions: "El que s'hauria de fer és canviar l'Estatut i no demanar hipòcritament més catalanitat perquè qui mana no ho deixarà de fer". Continua: "A sobre que ens trobem en una inèrcia constant se'ns vol fer creure que la nova seu ho arreglarà tot". L'Arxiu ja no edita les esplèndides col·leccions historiogràfiques que li van donar prestigi i la Generalitat prescindeix d'un llegat que no pot controlar.

Oriol Malló